

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen

i Aarhus Cathedralsskole

i September 1844.

Ved

H. S. Blache,

Skolens Rector.

Trykt i Aarhus Stiftsbogtrykkeri.

I.

Efterretninger

om

Aarhuus Cathedralsskole

i

Skoleaaret 1843—44.

I September 1843 dimitteredes herfra Skolen følgende Disciple, der, efterat de ved examen artium havde erholdt de vedfæiede Hovedcharacterer, bleve optagne mellem de academiske Borgere:

189 *) Christian Thomsen.	Laudabilis.
190 Julius Christian Blichfeldt.	Laudabilis.
191 Christian Henrik Rasmussen.	Haud ill.
192 Harald Regner Nielsen.	Haud ill.
193 Gottlieb Carl August Richard.	Haud ill.
194 Peder Naae.	Haud ill.

*) Numerrækken begynder med Aaret 1805.

De specielle Characterer vare følgende:

	Danff.	Latin.	Lat. Stil.	Græff.	Hebraiff.	Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.	Zyff.	Fransf.
Thomsen.	L.	L.	L.	L. †	L.	L.	L.	L.	L.	H.	L. †	L. †
Blichfeldt.	L.	L.	L.	L.	*L.	H.	L.	L.	L.	L.	L.	L.
Rasmussen.	H.	H.	H.	H.	H.	H.	H.	H.	N.C.	N.C.	H.	L.
Nielsen.	L.	H.	H.	H.	H.	L.	H.	H.	L.	L.	L.	H.
Richard.	H.	H.	H.	H.	L.	H.	L.	H.	L.	H.	L.	H.
Naae.	H.	H.	N. C.	H.	H.	H.	H.	H.	L.	L.	H.	L.

† betegner Laud. p. c,

* at et Pensum Græff er læst i Stedet for Hebraiff.

Bed forrige Skoleaars Ende var Discipelantallet 85. Bed Begyndelsen af indeværende udgik, foruden de 6 til Universitetet Dimitterede, endnu 5, hvorimod dengang 9, og i Aarets Løb 5 nye Disciple optoges. Det hele Antal, som i Skoleaaret har været underviist, udgjør saaledes 88, hvilke paa følgende Maade have været fordeelte i Classerne:

Fjerde Klasse.

1. S. B. Munch, Søn af afdøde Pastor Munch i Veder.
2. D. J. Sadolin, Søn af Pastor Sadolin i Torrild.
3. Th. Frix, Søn af Pastor Frix i Spirring.
4. H. Rosenstand, Søn af Justitsraad, Herredsfoged Rosenstand her i Byen.
5. C. K. S. Jørgensen, Søn af Maler Jørgensen her i Byen.
6. J. S. Møllerup, Søn af Pastor Møllerup i Hærvidslev.
7. H. D. Langballe, Søn af Møller Langballe i Grundfør.
8. J. J. Frich, Søn af Proprietair Frich til Rosenlund.
9. L. E. B. Holm, Søn af Proprietair Holm til Constantinsborg.
10. A. S. B. Kjerulff, Søn af Deconom Kjerulff paa Kyholm.
11. J. Kée, Søn af Kjøbmand Kée her i Byen.
12. F. E. Worsaae, Søn af afdøde Justitsraad Worsaae i Beile.
13. J. Hyphoff, Søn af afd. Pastor Hyphoff i Lyngaae.
14. J. J. Sjelstrup, Søn af Justitsraad Sjelstrup til Sindinggaard.
15. L. Møgen, Søn af Skolelærer Møgen i Zeuthen.
16. Chr. Freiesleben, Søn af Rittmester v. Freiesleben her i Byen.
17. G. Koch, Søn af Proprietair Koch til Østergaard.

18. Chr. Secher, Søn af afd. Proprietair Secher her i Byen.
19. M. Wittrup, Pleiesøn af Biskop Paludan-Müller.
20. N. Warberg, Søn af Boghandler Warberg h. i B.
21. A. F. Lassen, Søn af forhenv. Gæstgiver Lassen.
22. M. O. Asmussen, Søn af Møller Asmussen i Vestermølle ved Skanderborg.
23. J. Rjer, Søn af Pastor Rjer i Skjodstrup.
Tredie Klasse.
1. P. Jensen, Søn af afd. Gaardmand J. Jensen i Sabroe.
2. M. S. F. Winding, Søn af afd. Pastor Winding i Tvede.
3. M. Siegumfeldt, Søn af Soldbetjent Siegumfeldt i Ebeltoft.
4. H. Fleischer, Søn af Justitsraad, Borgemester Fleischer i Aarhus.
5. A. Willemoes, Søn af Etatsraad Willemoes, forhen Stiftsphysicus her i Byen.
6. H. Schytte, Søn af Alterdegn og Skolelærer Schytte her i Byen.
7. J. E. Steenberg, Søn af Pastor Steenberg i Viby.
8. L. Hviid, Søn af Rittmester v. Hviid h. i B.
9. S. Harpøth, Søn af Pastor Harpøth i Randlev.
10. N. Müller, Søn af Pastor Müller i Astrup.
11. P. Schoubye, Søn af Pastor Schoubye i Østbirk.
12. E. A. Holm, Søn af Pastor Holm i Tvede.
13. E. S. Adeler, Søn af afdøde Baron Adeler.
14. H. Thygesen, Søn af afd. Pastor Thygesen i Hasle.
15. H. Brendstrup, Søn af Procurator Brendstrup her i Byen.
16. E. Amsinck, Søn af Rittmester v. Amsinck h. i B.
17. P. Herschind, Søn af Consul Herschind h. i B.

18. M. Lindhard, Søn af Institutbestyrer Lindhard her i Byen.
19. H. J. Otterstrøm, Søn af Cancellieraad og Bankcasserer Otterstrøm her i Byen.
20. J. E. R. Lund, Søn af Skibscapitain Lund h. i B.
21. L. P. Schou, Søn af Proprietair Schou til Kjølbjegaard.
22. H. N. Hoff; Rosenkrone, Søn af afdøde Baron Rosenkrone i Norge.
23. N. G. Engelsted, Søn af Proprietair Engelsted til Nankausgave.

Anden Klasse A.

1. J. G. M. Krarup, Søn af Kammerraad Krarup til Haraldslund.
2. C. F. Funder, Søn af Pastor Funder til Storring.
3. S. E. Harpøth, Søn af Pastor Harpøth i Mandlev.
4. A. Ipsen, Søn af Toldcontrolleur Ipsen h. i B.
5. J. A. Steenberg, Søn af Pastor Steenberg i Viby.

Anden Klasse B.

1. J. E. Bønger, Søn af Kjøbmand Bønger h. i B.
2. H. P. Ingerslev, Søn af Cancellieraad Ingerslev til Marselisborg.
3. E. Bøggild, Søn af forhenv. Fuldmægtig Bøggild her i Byen.
4. J. A. Severin, Søn af Major og Stadshauptmand Severin her i Byen.
5. D. E. Ipsen, Søn af Toldcontrolleur Ipsen h. i B.
6. Th. S. Hansen, Søn af Etatsraad Hansen, Gouverneur i Trankebar.
7. Ph. P. Rosenstand, Søn af Justitsraad, Herredsfoged Rosenstand her i Byen.
8. N. Nellemann, Søn af Skolens Regnskabsfører, Fuldmægtig Nellemann her i Byen.

9. H. Tetens, Søn af Etatsraad, Overcontroller Tetens her i Byen.
10. P. W. Nellemann, Broder til N° 8.
11. Fr. Meulengracht, Søn af afdøde Kjøbmand Meulengracht her i Byen.
12. P. C. Hollesen, Søn af Møller Hollesen i Nye.
13. J. J. W. Hoppe, Søn af Stiftamtmand Hoppe i Weile.

Første Klasse A.

1. J. G. Wormslev, Søn af afd. Handelsmand Wormslev, Pleiesøn af Soldbetjent Willumsen h. i B.
2. N. P. Winding, Søn af afd. Kjøbmand Winding, Stedsøn af Kjøbmand Lewerckhusen h. i B.
3. C. Lund, Søn af Skibscapitain Lund h. i B.
4. H. Starcke, Søn af Kjøbmand Starcke h. i B.
5. C. Th. Rosenstand, Søn af Justitsraad, Hervedsfoged Rosenstand her i Byen.
6. Th. Assens, Søn af Pastor Assens i Marslev.
7. P. Tetens, Søn af Etatsraad, Overcontroller Tetens her i Byen.
8. S. S. Nellemann, Broder til N° 8 og 10 i 2den Klasse B.
9. H. Fønss, Søn af Capitainlieutenant Fønss h. i B.
10. W. Røgind, Søn af afd. Agent Røgind h. i B.
11. G. J. F. Døcker, Søn af Agent Døcker h. i B.
12. L. A. Ipsen, Søn af Soldcontroller Ipsen h. i B.
13. Fr. Assens, Broder til N° 6.
14. G. Poulsen, Søn af Fuldmægtig Poulsen h. i B.
15. F. Freiesleben, Søn af Rittmester v. Freiesleben her i Byen.

Første Klasse B.

1. C. F. Rose, Søn af Kjøbmand Rose her i Byen.
2. C. L. B. Launy, Søn af Bøgmester Launy h. i B.

3. H. B. Schjerup, Søn af Kjøbmand Schjerup h. i B.
4. W. Asmussen, Søn af Garnisonschirurg og practiserende Læge Asmussen her i Byen.
5. J. E. Lacour, Søn af Proprietair Lacour h. i B.
6. J. N. N. Larsen, Søn af Proprietair Larsen til Nødsløth.
7. F. W. Asmussen, Søn af Regimentsdyrlæge Asmussen her i Byen.
8. J. E. Langballe, Søn af Møller Langballe i Grundfør.
9. W. G. Warberg, Søn af Amtsbarbeer Warberg her i Byen.

Af Ovenstaaende 88 Disciple ere i Aarets Løb udmeldte: 1) N. Willemoes der fulgte med sine Forældre til Kjøbenhavn og blev optagen i Metropolitanaskolen. 2) Th. Asfens. 3) G. Poulsen. 4) Fr. Asfens. 5) Fr. Freiesleben, der udmeldtes, deels for ved Privatunderviisning at fortsætte deres Studeringer, deels for at gaae over til anden Bestemmelse.

Discipelantallet er saaledes ved Skoleaarets Ende 83.

I Lærerpersonalet er foregaaet følgende Forandringer:

Under 1ste Marts d. N. blev den hidtilværende constituerede Lærer Cand. theol. Nis Hanssen allernaadigst beskikket til Adjunct ved Skolen.

Da Adjunct Carøe ved Realskolen, der hidtil som Timelærer hos os har besørgt den Franste Underviisning, formedelst forsøgt Arbeide ved hiin Skole, ikke mere saae sig i Stand til, at besørge alle de overtagne Timer, bevilgede den Kongelige Direction, under 15de Juni d. N., at han for Fremtiden kun skulde besørge den Franste Underviisning i Skolens to øverste Classer med 5 Timer ugentlig, men at de øvrige 5 Timer i Skolens lavere Classer maatte

overdrages til Cand. theol. N. Elmquist med den sædvanlige Godtgjørelse for Timeunderviisning.

Ligesom den Kongelige Direction i forrige Skoleaar tillod, at Skolens 1ste eller nederste Klasse maatte deles i tvende Afdelinger A og B, der, affondrede hver for sig, i tvende Læseværelser bleve underviste, saaledes har den ogsaa ved Begyndelsen af indeværende Skoleaar bevilget, at anden Klasse paa samme Maade maatte deles. Directionen tillod tillige, at endnu eet Locale, der havde været indbrømt med en Lærer til Beboelse, mod Godtgjørelse til denne, maatte afbenyttes til Classseværelse. Skolen opnaaede her ved den betydelige Fordeel, at de 4 nederste Classer eller Afdelinger ere eetaarige, i hvilke Disciplene kunne antages, at staae paa eet Standpunct i Henseende til Kundskaber og Haandsudvikling, og Underviisningen saaledes kan drives med større Kraft, naar Læreren ikke behøver, at dele Tid og Arbeide mellem to Afdelinger, eller i de Fag, hvori de maatte og nogenledes kunde være samlede, meddele en Underviisning, der er over de Ungres, medens den er under de Ældres Kræfter.

Da ved denne Forøgelse af Classernes Antal flere Underviisningstimer bleve at besørge end hidtil, bevilgede Directionen, at 16 ugentlige Timer maatte besørges ved forskjellige Lærere mod en Extra-Godtgjørelse af 2 R for hver, efter Rectors Attest, virkelig læst Time over det sædvanlige Antal af 24.

De egentlige Timer have i indeværende Aar paa følgende Maade været fordeelte paa de enkelte Fag:

	IV Cl.	III Cl.	II Cl. A	II Cl. B	I Cl. A	I Cl. B	Σ Ult.
Dansf.	4	2	3	3	4	6	22
Latin.	5	8	7	6	8	6	40
Lat. Stil.	3	2	2	2	=	=	9
Græff.	5	5	4	4	=	=	18
Hebraïff.	A 2 B 2	A 2	=	=	=	=	6
Religion.	3	3	2	2	3	4	17
Geographie.	1	2	2	2	2	2	11
Historie.	3	3	3	3	3	3	18
Arithmetik.	3	2	3	3	4	4	19
Geometrie.	2	2	=	=	=	=	4
Tydf.	2	2	2	2	2	2	12
Kraanf.	3	2	2	3	=	=	10
Naturhistorie.	=	=	=	=	2	2	4
Calligraphie.	=	2	3	3	4	4	16
Tegning.	=	=	2	2	2	2	8
Σ Ult.	36	A 37 B 35	35	35	34	35	214

Disse Lærefag og Timer have paa følgende Maade været fordeelte mellem Lærerne:

- Nector Blache: Latin i 4de og 3die Cl. samt
Græff i 4de 23 Timer.
- Overlærer Fleischer: Geometrie i 4de og 3die
Cl., Arithmetik i hele Skolen paa
1ste Cl. B nær, Naturhistorie i 1ste
Cl. A og B 23 —
- Adjunct Arnzen: Græff i 3die og 2den Cl.,
Latin i 2den Cl. A, Latinsk Stil
i 2den Cl. B 24 —
- Røgid: Historie gennem hele Sko-
len, Geographie i 2den Cl. B samt
1ste Cl. A og B, Dansf Literatur-
historie i 4de Cl. 26 —

Adjunct Rabell: Dansk gennem hele Skolen, Religion i 4de og 3die Klasse . . .	26	Timer.
— Knudsen: Hebraisk i 4de og 3die Cl., Geographie i 4de, 3die og 2den Cl. A, Religion i 2den og 1ste Cl., Arith: metik i 1ste Cl. B	26	—
— Hanssen: Tydsk i hele Skolen, Lat: tin i 2den Cl. B, samt 1ste Cl. A og B	32	—
— Carøe: Fransk i 4de og 3die Cl. . .	5	—
Cand.theol. Elmquist: Fransk i 2den Cl. A og B	5	—
Timelærer Høegh; Guldberg: Calligraphie og Tegning	13	—
Organist Rabell: Sang	4	—
Capitain v. Robertsson: Gymnastik . . .	4	—

I det sidstforløbne Skoleaar ere i de forskjellige Classer følgende Pensa af Sprog og Videnskaber gennemgaaede og læste:

Modersmaalet.

I Cl. B. Hjort's danske Børneven S. 74-162. Holst's mindre poetiske Læsebog S. 11, 15, 17, 20, 25-28, 29, 30, 34, 36-38, 39, 46, 47, 49-50, 58, 60, 89-91 og 102*). I denne Klasse er Tiden fornemmelig anvendt paa at indøve en reen og tydelig Op: læsning, samt at bibringe Disciplene fuld Forstaaelse af det Læste. Af Grammatik er kun det meest Uundværlige meddeelt.

I Cl. A. Hjort's danske Børneven S. 128-194, 214-234, 313-332. Holst's mindre poetiske Læsebog S. 89-93, 102-106, 119-122. Formlæren af Grammatiken er gennemgaaet og indøvet mundtlig.

*) Ved begge Skrifter er Sidetallet angivet efter Udgaven af 1842.

- II Cl. B. Hjort's danske Børneven S. 211-85 og 355-81. Holst's større poetiske Læsebog S. 150-52, 161-62, 246-49 og 250-53. Af Grammatiken er Formlæren gennemgaaet tildeels efter Birch med Tilføielser.
- II Cl. A. Hjort's danske Børneven S. 561-81 og 627-72. Holst's større poetiske Læsebog S. 219-22, 237-38, 252-54 og 266. I denne saavel som i de foregaaende Classer er det Poetiske lært udenad. I denne Klasse er af Grammatiken den etymologiske Deel lært efter Dictat, Formlæren repeteret.
- III Cl. Holst's Profaiske Læsebog S. 35-47, 72-75, 128-33, 137-42, 157-66, 182-89, 199-208 og 254-58. Sammes større poetiske Læsebog S. 31-33, 34-35, 80-83, 157-61, 178-82 og 185-91.
- IV Cl. Holst's profaiske Læsebog forskjellige Stykker i 2det, 4de og 5te Afsnit. Sammes større poetiske Læsebog S. 178-80, 226-35, 240-42, 257-65 og 266-68. Dansk Literaturhistorie: (Læreren Adjunct Nøgind.) Efter Thortsens Haandbog fra den ældste Tid til Slutningen af det 18de Aarhundrede.

Latin.

- I Cl. B. Borgens latinske Læsebog, de tre første Afsnit, og det Vigtigste af Formlæren efter Madvigs Grammatik.
- I Cl. A. Samme Læsebog, 4de, 5te og 6te Afsnit, Grammatiken er indøvet ved Analyse, og Formlæren af Madvigs Grammatik noget udførligere gennemgaaet.
- II Cl. B. Cornelius Nepos forfra til Conon. Af Madvigs Grammatik er Formlæren repeteret, og første Afsnit af Syntaxen gennemgaaet. Nogle Timer ere anvendte til extemporale Stiiløvelser efter Troiels Exempler, ligesom 2 Timer egentlig til skriftlige Stiiløvelser.

- II Cl. A. Af Cornelius Nepos 7 Biographier, og af Phædri Fabler de 3 første Bøger. Af Madvigs Grammatik er læst det Vigtigste af Formlæren, samt af Ordforningelæren 1ste Afsnit, tilligemed Noget af 2det Afsnit. De vigtigste Regler om Coniunctiv samt om Coniunctivus og Infinitivus Tider ere mundtligt bibragte Disciplene under Læsningen og Stiiløvelserne. Grammatiken er desuden indøvet, deels ved skriftlig Oversættelse fra Dansk til Latin (2 Timer ugentlig), deels ved mundtlig Oversættelse af Troiels Exempler.
- III Cl. Ciceronis aliorumque ad eum epistolæ selectæ. Ed. S. N. J. Bloch, fra Side 147-276. Terentii Comoed. Andria, Heautontimorumenos et Phormio. Madvigs Grammatik med en Deel Udelabelser. Latinisk Stiil 2 Gange ugentlig.
- IV Cl. Ciceronis Cato major et Lælius. Orationes pro Sex. Roscio, pro lege manilia, et IV in Catilinam. Virgillii Æneid. lib. I, II, IV, VI. Horatii Epistolar. lib. I-II. Epistola ad Pisones. Salerne, til hvis Læsning Disciplene paa egen Haand hjemme have forberedet sig, ere kun examinando paa Skolen gjennemgaaede. Det Øvrige er af Læreren forud forklaret med større eller mindre Udførlighed, eftersom Sproget og Materien krævede det. Den øverste Afdeling af Classen har repeteret de i forrige Aar læste Forfattere, og derfor, efter visse Mellemrum, gjort Rede. Af Madvigs Grammatik er i enkelte Timer større Afsnit repeterede. Latinisk Stiil er skreven 2 Gange ugentlig, een Gang paa Skolen under Opsyn i to samlede Timer, og een Gang hjemme, samt af og til en Oversættelse fra Latin til Dansk.

Græsk.

- II Cl. B. Af Langes Grammatik er læst det Vigtigste

af Formlæren indtil Berberne paa μ , og af Sammes Læsebog forfra til Side 12.

- II Cl. A. Af Langes Læsebog er læst fra S. 12-31 og af Sammes Grammatik Formlæren indtil 1ste Tillæg med Undtagelse af den episke Dialect og Bemærkningerne om Berbernes Anomalie i Almindelighed. Af uregelmæssige Berber ere kun de læste, som forekom under Læringen. Desuden er 2det Afsnit af Læsebogen oversat paa Græsk.
- III Cl. Xenophons Anabasis 2den Bog. Homers Iliade 6te B. Af Langes Grammatik er læst hele Formlæren.
- IV Cl. Plutarchi Alexander. Xenophontis Memorab. Socratis lib. III. Platonis Apologia Socratis et Crito. Hom. II. lib. V et VI. De Disciple, der ikke læse Hebraisk, have paa egen Haand læst 10 Bøger, deels af Iliaden deels af Odysseen. Langes græske Grammatik, saavel Formlæren som Syntaxen, er revideret *).

*) De herfra iaar afgaaende Dimittender angive til examen artium følgende Latinske og Græske Forfattere:

Latinske:

Livii Histor. lib. I-II.

Cæsaris Comment. de bello Gallico lib. I-IV.

Ciceronis orationes pro Sex. Roscio, pro lege Manilia et IV in Catilinam.

Ciceronis Cato major et Lælius.

— de officiis lib. I-III.

Horatii Odar. lib. I-III.

— Epistolar. lib. I-II. Epist. ad Pisones.

Virgillii Æneid. lib. I, II, IV, VI.

Græske:

Plutarchi Themistocles, Camillus et Alexander.

Xenophontis Memorab. Socratis. lib. I-III.

Platonis Apologia Socratis et Crito.

Theophrasti Characteres.

Homeri Iliad. lib. I, II, IV, V, VI.

Hebraisk.

- III Cl. Øverste Part er bleven øvet i Oplæsning af Sproget, samt i at oversætte de to første Capitler af Genesis. Af Lindbergs Grammatik ere nogle af de vigtigste Regler, samt Conjugationstabellen lærte.
- IV Cl. Øverste Part: Hele Genesis. Nederste Part de 14 første Capitler. Lindbergs Grammatik.

Religion.

- I Cl. B. De 4 første Capitler af Valles Lærebog. Det ny Testamente efter Herslebs mindre Bibelhistorie.
- I Cl. A. De 5 sidste Capitler af Valles Lærebog. Det ny Testamente efter Herslebs mindre Bibelhistorie.
- II Cl. B. 6te, 7de og 8de Capitel af Valles Lærebog. Af Herslebs større Bibelhistorie fra S. 227-275.
- II Cl. A. 5te, 6te, 7de og 8de Capitel af Valles Lærebog. Herslebs større Bibelhistorie fra S. 248 til Bogens Ende.
- III Cl. Fogtmanns Lærebog 2det Capitel. Af Herslebs større Bibelhistorie det gamle Testamente indtil Kongerne; af ny Testamente Apostlenes Historie.
- IV Cl. Øverste Part: Hele Fogtmanns Lærebog og Herslebs større Bibelhistorie. I Grundsproget er læst Joh. Evangelium. Nederste Part: Fogtmanns Lærebog 2det og 4de Capitel. Herslebs større Bibelhistorie, det gl. Testamente, tillige med Udsigten over det gamle Testaments Bøger. Joh. Evangelium 1-12 Cap.

Geographie.

- I Cl. B. Jørgerslevs mindre Lærebog fra Spanien til Bogens Ende.
- I Cl. A. Samme Lærebog fra Frankrig til Bogens Ende.
- II Cl. B. Samme Lærebog Asien, Africa, America og Australien.

II Cl. A. Efter samme Lærebog Asien, Africa, America og Australien, samt Asien efter samme Forfatters større Lærebog.

III Cl. Ingerslevs større Geographie fra Helvetien til America.

IV Cl. Øverste Part: Den hele Geographie efter Ingerslevs større Lærebog. Nederste Part: Asien, Africa, America og Australien.

Historie.

I Cl. B. Munthes fragmentariske Historie fra Begyndelsen til Ferdinand den Catholske.

I Cl. A. Samme Lærebog til Nederlandenes Opstand mod Spanien.

II Cl. B. Allens Danmarkshistorie fra Begyndelsen til 1448.

II Cl. A. Samme Lærebog fra Begyndelsen til 1660.

III Cl. Samme Lærebog til 1660. Norge, Sverrig og Rusland efter Kosfods Udtog.

IV Cl. Samme Lærebog i Danmarks Historie indtil Frederik den 4des Død. Norge, Sverrig, Rusland, Frankrig, England, Tydskland, Spanien, Portugal, Nederlandene og Schweiz efter Kosfods Udtog af Historien.

Mathematik.

I Cl. B. Practiff Øvelse i Regning efter Ursins Lærebog.

I Cl. A. Practiff Øvelse i de 4re Regningsarter med Brøk og i Reguladetri i hele Tal og Brøk.

II Cl. B. Repeteret de 4re Regningsarter med brudne Tal, og Øvelsen fortsat i Reguladetri saavel med hele Tal som Brøk. Af Bogstavregning de 4re Regningsarter med hele og brudne Størrelser.

II Cl. A. Fallesens Begyndelsesgrunde i den rene Mathematik til § 70. Practiff Øvelse, fornemmelig i Reguladetri, efter Ursins Regnebog.

III Cl. Efter Fallesens Begyndelsesgrunde er gennemgaaet Decimalbrøk og Ligninger af 1ste Grad. Af Bjørns Geometrie til § 99.

IV Cl. Efter Bergs første Grunde i den almindelige Mathematik er gennemgaaet Læren om Rodstørrelser, Kvadrat- og Cubikrodens Uddragning samt kvadratiske Ligningers Opløsning, og repeteret fra Begyndelsen til § 138. Efter Bjørns Lærebog den plane Geometrie.
Naturhistorie.

I Cl. B. Af Krøiers Lærebog for de første Begyndere Indledningen, Mineralriget og Planteriget.

I Cl. A. Efter samme Lærebog Dyreriget.
Tydsk.

I Cl. B. Kungs Læsebog for Børn fra Begyndelsen til S. 56. Nogle poetiske Stykker ere lærte udenad.

I Cl. A. Samme Læsebog fra S. 34-80. Ligeledes ere nogle Digte lærte udenad.

II Cl. B. Samme Læsebog fra S. 64-74 og fra S. 112-137. Formlæren er indøvet efter Hjorts Grammatik.

II Cl. A. Af Riises mindre Læsebog er læst, og det læste gjengivet frit paa Tydsk fra S. 94-157. Det Vigtigste af Syntaren læst efter Hjorts Grammatik.

III Cl. Af Hjorts Læsebog 2den Udgave er læst fra S. 22 til 292 de Stykker der ogsaa findes i den første Udgave. Af Sammes Grammatik det Meste af Syntaren. Om trent hver Maaned er skrevet en tydsk Stiil.

IV Cl. Samme Læsebog fra S. 410-61 og fra S. 549-589. Et grammatisk Cursus er gennemgaaet efter Hjorts Grammatik, og af og til ere Disciplene øvede i at skrive tydsk Stiil.

Fransk.

II Cl. B. Worrings Læsebog for Begyndere (den nyere Udg.) fra S. 87-125 (med Undtagelse af Fortællin-

gen le colporteur et les singes S. 105-115.) Jørgerslevs Materialier fra S. 1-4 og fra S. 18 til 23.

II Cl. A. Samme Læsebog fra S. 44-90. Jørgerslevs Materialier fra S. 18-31.

III Cl. Borrings Læsebog for Mellemklasser fra Begyndelsen til S. 53, fra 82-132 og fra 143-153. Af Jørgerslevs Materialier er Afsnittet om de uregelmæssige Verber gennemgaaet. Grammatiken er præcis indøvet ved Analyse.

IV Cl. Af Borrings études littéraires er læst 200 S. Til Øvelse i at oversætte fra Dansk til Fransk er læst af les contes moraux ved Borring den sidste Halvdeel af Pierre og Pierette og le portefeuille. Borrings Grammaire française à l'usage des Danois er læst og repeteret. Nogle af Classen have ogsaa skrevet franske Stile.

* *

* * *

* * *

Bed Slutningen af Aaret 1842 indeholdt Skolens Bibliothek 4,270 Bind. I Aaret 1843 forøgedes samme med 173 Numere, og Bindenes Antal beløb sig saaledes ved Aarets Slutning til 4,443. Incrementet bestod dels i de, for den Bibliotheket tilstaaede aarlige Sum af 150 \mathcal{R} samt dets egne Revenuer af 23 \mathcal{R} , indkjøbte Bøger; dels i de fra den Kongelige Direction tilsendte Disputatser og Programmer, samt nogle andre Bøger og Tidsskrifter, paa hvilke Directionen tidligere havde subscriberet. Desuden modtog Skolen fra den Kongl. Direction 38 Bind, som vare indkjøbte paa Auktionen efter afd. Dr. Krarup, og overdroges Skolen uden Afdrag i den for Aaret tilstaaede Sum.

I indeværende Aar er Bogsamlingen fremdeles forøget med 68 Bind, saa at det hele Antal nu beløber sig til 4,511 Bind.

Discipelbibliotheket, som bestaaer ved Bidrag af 1 R 8 β kvartaliter af enhver Discipel, som dertil vil bidrage, indeholdt ved Udgivelsen af forrige Skoleesterretninger 202 Bind, og udgjør nu 251. Skolens Kasserer Hr. Suldsmægtig Nellesmann, der velvilligen har paataget sig Uleiligheden med dets Regnskab, har for Aaret 1843 aflagt dette, hvoraf følgende Extract her meddeles:

Indtægt.

1. Beholdningen efter Regnskabet for 1842	6 R 56 β
2. Disciplenes Contingent for Januar og Aprilkvartaler	30 — 24 —
3. Dito Bidrag for Juli og Octoberkvartaler	28 — : —
	<hr/>
	64 R 80 β

Udgift.

1. Betalt for Bøger efter anviste Regninger	45 R : β
2. For Kaups „Thierreich“, som ved en Feiltagelse ifjor var bleven anført paa Skolebibliothekets Regning	2 — 24 —
3. For Bogbinderarbejde	10 — 20 —
	<hr/>
	57 R 44 β
Beholdningen, som i næste Regnskab føres til Indtægt, bliver altsaa	7 R 36 β

I indeværende Skoleaar have Pengestipendier været tillagte følgende Disciple:

A. Af den almindelige Skolefond.

(Stipendiaterne udnævnes af den Kongelige Direction efter Indstilling af Rector.)

1. E. Jørgensen 35 R Solv, hvoraf 11 R 64 β ere ubetalte, 23 R 32 β oplagte til Hjælp i det første academiske Aar.

2. E. B. Munch	}	hver 20 \mathscr{R} Solv, hvoraf 6 \mathscr{R}
64 β ere udbetalte, 13 \mathscr{R} 32 β
oplagte.
3. A. Kjerulff		
4. J. Hyphoff		
5. Th. Thygesen		

B. Af det Rosenkrantziske Legat.

(Stipendiaterne udnævnes af Biskoppen og Rectoren, hvilken Udnævnelse ratificeres af Stamherren til Rosenholm.)

1. J. Hyphoff	16 \mathscr{R} 72 β .
2. A. Kjerulff	10 —
3. M. Siegmundfeldt	10 —
4. P. Jensen	10 —

C. Af det Davidsenske Legat.

(Stipendiaterne udnævnes af Stiftsøvrigheden efter Indstilling af Rector.)

1. J. Hyphoff	10 \mathscr{R}
2. M. Lindhard	10 —

D. Det Hertelske Legat *).

1. P. Jensen i 3die Klasse.	Kalkars Bibelhistorie.
2. E. M. Winding —	Ursinus Populaire Astro-
nomie.
3. Th. Thygesen —	Rosenmüllers Medgift for
hele Livet.

*) Dette Legat, som er stiftet af afdøde Christian West Hertel, Sognepræst for Øster-Torslev ved Randers, tidligere Residerende Capellan i Aarhus og Præst til Weilby, udgjorde ved dets Stiftelse i Aaret 1812 500 \mathscr{R} D. G., men blev ved Søddelreductionen i Aaret 1813 emstrevet til 125 \mathscr{R} Solv. Den under 2den October 1812 af Hs. M. Kongen. confimerede Fundats bestemmer, at den aarlige Rente i tre Portioner af 10, 6 og 4 \mathscr{R} Skal uddeles til 3 af Skolens Disciple, som ved den aarlige Examen vise, at have gjort størst Fremgang i Særdeleshed i Religion, Latin og Græsk Sprogkundskab, og som tillige have gode Vidnesbyrd for deres moralske Forhold. Det overdrages til

Fri Undervisning,

hvortil allene den Kongelige Direction udnævner, nøde foruden de 6 foransførte Stipendiater følgende Disciple:

1 J. Møllerup. 2 Fr. Worsaae. 3 H. Langballe. 4 L. Møgen. 5 C. Freiesleben. 6. M. Wittrup. 7 N. Warberg. 8 J. Kjer. 9 M. S. Winding. 10 M. Siegumfeldt. 11 H. Schytte. 12 J. Steenberg. 13 P. Jensen. 14 C. Amfinck. 15 H. Brendstrup. 16 M. Lindhard. 17 J. Lund. 18 C. F. Funder. 19 E. Bøggild. 20 J. A. Severin. 21 P. Mellemann. 22 N. Mellemann. 23 Fr. Meulengracht. 24 J. S. Wormskov.

Af det Moltkeske Legat for Embedsmænds Sønner, hvortil Lehrsbefidderen af Grevskabet Bregentved denominerer, have de tvende denne Skole tillagte Portioner, hver paa 40 \mathscr{R} , været tildeelte Disciplene Fr. Worsaae af øverste og M. S. Winding af 3die Klasse.

Det Foghske Legat, hvis Renter udgjøre 10 \mathscr{R} , der ere bestemte til Rejsepenge til Akademiet for een eller to

Skolens Ephorer at udnævne disse Disciple, saavel som ogsaa at bestemme om Præmierne skulle uddeles i Penge eller passende Bøger. Da ved Pengesforandringen og Sedlernes ringe Værdie Renten var bleven saa ubetydelig, at derfor ingen passende Bøger kunde kjøbes, er Legatet siden den Tid uddeelt i Penge til 3 Disciple med respectve 2 \mathscr{R} , 1 \mathscr{R} 4 \mathscr{K} og 1 \mathscr{R} 13 \mathscr{S} . Men da Legatet, efter Fundatens Ord, ikke er stiftet for fattige, men for dygtige og sædelige Disciple, og da ved Pengenes nuværende Værdie og de moderate Bogpriser passende Skrifter nu kunne erholdes for Legatets Renter, indstillede Rector til Stiftsøvrigheden, at Præmiebøger for indeværende Aar maatte uddeles. Stiftsøvrigheden, som gav denne Indstilling sit Bifald, tillagde derpaa de ovennævnte Disciple de angivne Bøger, til hvis Anskaffelse den hele Sum er anvendt med et ubetydeligt andetstedsfra gjort Tilskud.

trængende Dimittender, og hvortil Eieren af Nyomgaard har Denominationsret, blev ifjor tillagt Dimittenden Chr. Rasmussen. Ved Affattelsen af disse Efterretninger var endnu Ingen for indeværende Aar udnævnt.

I Bladet „Kjøbenhavnsposten“ læstes ifjor Efteraar atter nogle Bemærkninger angaaende Fordelingen af Beneficierne ved denne Skole. Saavidt jeg kan forstaae Meningens af dette Inserat, indeholder det omtrent det Samme, som Aaret iforveien, om jeg husker ret, til samme Blad var indsendt, og gaaer ud paa, at adskillige Fædre, uden dertil at have Trang, havde erholdt fri Underviisning eller Stipendier for deres Sønner. Endstjøndt jeg i de ifjor udgivne Skoleefterretninger, i denne Anledning, som jeg troer, har sagt det Nødvendige, vil jeg dog endnu til yderligere Oplysning derom tilføie nogle Ord. Skoleforordningen af 7de November 1809 § 76 indeholder Følgende: „Disciple, for hvilke Skolebeneficier søges, kunne ikkun under følgende Betingelser dertil komme i Betragtning: 1) at de ere befæmte til, efter fuldendte Skoleaar, og lovformelig Dimission, at studere ved Universitetet; 2) At det fattes dem hverken paa Anlæg eller Lyst til Studeringer; 3) at de ved sædelig Opførsel og ved Flid gjøre sig værdige til Understøttelse; 4) at deres Trang til Skolebeneficier er bekræftet med antagelige Attester.“ Angaaende de tre første Betingelser paaligger det Rector, at afgive Vidnesbyrd, i Overensstemmelse med hvad der, efter samtlige Læreres Dom, er indført i Skolens Protocoller; men med den 4de kan han ikke befatte sig. Det kommer herved kun an paa, hvorvidt den Kongelige Direction anseer de af locale Autoriteter givne Trangsattester for antagelige. Hvad nu de i Inseratet anførte Exempler angaaer, kan jeg i Almindelighed ikke indlade mig i nogen Undersøgelse om de paapegede Mandes Fornuetsomstændigheder, der, hvad Noget af dem angaaer,

ere mig aldeles ubekjendte, uden forsaavidt den indsendte Attest derom giver Dplysning; men skal kun bemærke, at ogsaa efter min Overbeviisning, den udtalte Paaastand om adskillige af disse Mænd er fuldkommen ugrundet, ligesom ogsaa een af dem i Na:huusavisen paa en aldeles tilfredsstillende Maade har afviiist den mod ham gjerte Beskuldning. Naar det fremdeles i samme Forordnings § 77 hedder, at ingen Discipel maa bringes i Forslag til Stipendier, førend han har været eet Aar i Skolen, men at fra denne Regel dog undtages „de Gratister og Stipendiater, som af gyldige Aarsager og med gode Vidnesbyrd, gaae over fra een af de lærde Skoler til en anden“ saa indeholdes heri den tilstræffelige Grund til, hvad ogsaa var paaanket, at en Discipel, som, fordi hans Fader flyttede her til Byen, i Aarets Løb blev optagen i Skolen, indtil Skoleaarets Ende beholdt den fri Underviisning, der i den Skole, han forlod, tidligere havde været ham tilstaaet.

**

**

**

Skolens samlede Indtægter have i Regnskabsaaret 1843 udgjort:

1.	Beholdningen efter Regnskabet for Aaret 1842	3,107	⌘	65½	β
2.	Indtægter for Aaret 1843	13,522	—	19	—
	Tilsammen	16,629	⌘	84½	β

Udgifterne have været:

1.	Til Skolens egne Fornødenheder: (Løge, Bygningernes Vedligeholdelse, Bibliotheket, Skatter og Afgifter af Skolens Eiendomme m. m.)	9,335	⌘	51½	β
2.	Til den i forrige Skoleaaretsbetragtning omtalte Hovedreparation af den Skolen tilhørende Spørring Kirke	1,470	—	67	—
3.	Indsendt til den almindelige Skolefond	2,000	—	—	—
	Tilsammen	12,806	⌘	22½	β
	Altsaa Beholdning ved Aarets Ende	3,823	⌘	62	β

II.

Rogle Ord

om

den paatænkte og tildeels allerede
besluttede Udvidelse af de
lærde Skoler.

Med en Kongelig Resolution af 1de Februar d. N. er bebudet en almindelig Reform i vort Fædrelands lærde Skolevæsen, og det er bestemt, at dermed skal gjøres en Prøve i Metropolitanskolen, Odense Cathedralsskole og Eolding lærde Skole. Disse Skoler skal der gives en saa udvidet Indretning, „at Disciplene kunne bringes saavidt, at for dem den yderligere Beiledning i de i Skolerne foredragne Videnskaber, som hidtil ved Universitetet har været meddeelt de unge Studerende i det første academiske Halvaar, kan bortfalde, og at der organiseres en Afgangsexamen ved disse Skoler, svarende til de Fordringer, som efter en saadan udvidet Underviisningsplan ville blive at gøre til dem, der skulle ansees for modne til at dimitteres til Universitetet, hvilken Examen, der træder i Stedet for examen artium og anden Examens første Prøve, bliver at afholde ved selve Skolerne og af disses egne Lærere under fornøden Control.“

Ihvorvel saaledes kun Reformens Hovedpuncter ere angivne, medens den øvrige Plan for Udførelsen i det Enkelte, der senere har været Gjenstand for Overveielse, endnu ikke har været offentlig fremlagt, og altsaa ingen i det Enkelte indgaaende Debat mellem Mænd af Saget har været mulig, vil det dog neppe ansees for uhensigtsmæssigt, ved nærværende Leilighed at anvende nogle Blade paa Betragtningen af denne Sag, der for Diebliffet ligger enhver Sko-

jemand meget nær. Skulde det end ikke lykkes Forfatteren, at sige Noget, der fortjener stor Opmærksomhed, tør han dog maaskee haabe, at de saa Ord, han paa de følgende Blade skal tillade sig at meddele, ikke vilde være aldeles uden Betydning.

Saaofte i de sidste Aar det lærde Skolevæsen og de dermed forestaaende Forandringer ere kommen til offentlig Omtale, er man for det Meste gaaet ud fra Klager over dets maadelige Tilstand, som det der ikke har holdt Skridt med Tiden, og staaer meget tilbage for Skolevæsenet andens steds, og navnlig for det i Preussen. Om hvorvidt disse Klager i Almindelighed ere grundede, er for den Enkelte umuligt at afgjøre. Skolerne ere mange og vistnok til forskjellige Tider meget forskjellige. Kun meget Saa have havt Leilighed til, at gjøre sig fuldkommen bekjendte med flere Skolers indre Væsen; og det turde vel være mere end sandsynligt, at mangen Dom om Skolevæsenet i Almindelighed støtter sig paa en enkelt Erfaring. At Udfaldet af examen artium ikke kan klare Sagen, er vel iøvinesfaldende; thi lad os endog sætte, at de ved den faldne Characterer vare et fuldkomment adæqvart Udtryk af de Dmitteredes Dygtighed, hvilket Ingen, der kjender en saadan Examens Væsen og de derved nødvendigt fløbende Ufuldkommenheder, kan antage, saa bliver det dog stedse ubekjendt, med hvormegen Dygtighed og Flid Lærerne have stræbt at udvikle de mindre Begavedes Evner. Af Saadanne, der dog ikke ere saa usikre til Studeringer, at de med Rette kunne afvises, har enhver Skole altid nogle, undertiden et mindre, men undertiden ogsaa et større Antal. Pligten byder Lærerne, at anvende sine bedste Kræfter, for ogsaa at bringe disse til det Maal de kunne opnaae, og at Universitetet heller ikke vil nægte Saadanne Udgangen til sine Goder, tilkjendegives aabenbart ved de tre Grader af Characterer, mod hvilke de

Unge optages mellem de academiske Borgere. For Lærerne gjælder det her, at arbejde for sin Samvittighed, uden Haab om Anerkjendelse udenfra; men Intet kan vel være mere uretsfærdigt, end at grunde en Fordømmelsesdom over hans Virksomhed derpaa, at han ikke formaaer at bringe alle sine Disciple til den samme Modenhed.

Det bedste Middel til Erhvervelsen af en nogenlunde sikker Kundskab om det lærde Skolevæsens virkelige Tilstand, vilde uden tvivl have været en almindelig og af kyndige og upartiske Mænd af og til foretagne Skolevisitats. Saadant har ingenstunde her i Landet fundet Sted, ihvorvel Opfordringen dertil kunde synes, at have ligget meget nær, og det maatte ansees for ligesaa magtpaaliggende, tilfulde at lære at kjende det Gode og Naadelige hos os selv, som hos Andre. Herved vilde vistnok i vort Skolevæsen mangen Brøstfældighed itide være kommen for Dagen, og mangen Forbedring indført. Denne Fordeel vilde de udvidede Skoler nu i det Nærmeste tildeels faae, ved den Control, der skal føres med Afgangsexamen, hvorved det bliver den fremmede Jagttager muligt, tillige at kaste et Blik ind i Skolens Væsen og Tilstand i det Hele. Jeg kalder dette en Fordeel, naar Visitatorerne med Kyndighed og Erfaring forbinde Upartiskhed og Humanitet. Der kan gives Skoler, hvori Saadant ikke behøves; men, man indrette nu Alt saa godt muligt, saa bliver dog i Almindelighed taget Beværgelse udenfra til visse Tider nødvendig, ligesom i Bethesda Dam, at ikke Stagnationen skal indfinde sig, og Vandet tabe den styrkende Kraft.

Imidlertid kan det ikke nægtes, at selv de enkelte Erfaringer kunne være af stor Bigtighed, ligesom det ogsaa uden al Erfaring kunde formodes, at Meget i vort lærde Skolevæsen nu kan trænge til Reform, naar man betragter de Vilkaar, under hvilke det i den sidstforløbne Menneske-

alder har bestaaet. Den sidste Reform i det lærde Skolevæsen kan vel antages i alle Landets lærde Skoler at være gennemført med Hæret 1806. Allerede tidligere havde de tre Skoler i Kjøbenhavn, Odense og Christiania modtaget en endnu mere udvidet Reform, endog med den, nu igjen optagne, Bestemmelse, at examen artium afholdtes ved Skolen; hvilken Indretning ved Forordningen for denne Examen af 22de Marts 1805 igjen blev hævet, ligesom ogsaa den for de tre Skoler lagte Plan, betydeligen blev forandret og indskrænket ved Forordningen af 1809, der omfattede dem alle. Alligevel var dog denne Reform meget gennemgribende, i det Alt saa godt som maatte forandres og omstøbes. Trængsen var ogsaa meget stor; thi ligesom den ældre Skoleforordning af 1775 naturligtvis nu maatte lade meget savne, saaledes bleve paa mange Steder dens virkelig gavnlige Bestemmelser langt fra ikke overholdte, og paa enkelte Steder var Tilstanden virkelig bleven utaalelig. Den yngre Slægt kan vanskeligt gjøre sig et Begreb om, hvorledes det mod det 18de Aarhundredes Slutning i nogle Skoler saae ud. Men neppe var Reformationen i alle Skolerne fuldstændig gennemført, før den ødelæggende Krig 1807 udbrød, hvilken, ligesom paa saa meget andet i vort Fædreland, ogsaa paa det lærde Skolevæsen havde en høist fordervelig Indflydelse, hvis Spor den Dag idag endnu ikke ere forsvundne. Ved Penge-Repræsentativernes gradvise Synken forringedes efterhaanden saaledes Lærernes forhen tarvellige Indtægter, at de umuligt kunde erhverve sig Livets Ophold, uden ved det meest trættende Extraarbejde, naar dette var at erholde; og maatte endda enten sætte sig i betydelig Gjæld, eller hvis de vare saa heldige at besidde nogen Privatformue, tilsætte denne. Hvor langsomt det, efter Krigens Ende gik med Pengevæsenets Forbedring er almindelig bekjendt; og da endelig dette Misforhold blev hævet, var

Gagen dog saa ringe, at den, som var ødelagt, ikke igjen kunde reise sig, og de nye Tiltrædende ingen glædelig Fremtid kunde see imøde. Det var derfor inter Under, at i hine Aar ikke mange havde Lyst og Mod til at indtræde i det lærde Skolevæsens Tjeneste, og at de, som, drevne af Lyst til Faget, vovede det, især hvis de indlode sig i Familieforbindinger, snart maatte føle sig nedbøiede og derved mindre skikkede til Udførelsen af en Kaldspligt, der netop, mere end mange andre, kræver Livelighed og Friiighed i Aanden, og en ved udvortes Sorger usforstyrret Ligevægt i Gemyttet. I de følgende Decennier har Vilkaarene vistnok været ulige bedre; men det er dog nok i Almindelighed anerkjendt, at de lærde Skolers Lærere indtil den nærværende Tid have været meget tarveligt aflagte. Under saadanne Omstændigheder kunde det vel ikke undgaaes, at Fordringerne til dem, der adspirerede til de underordnede Læreembeder, maatte nedstemmes, og at Een og Anden har følt Trang til Skolen, uden at denne, naar den havde havt friere Valg, vilde have trængt til ham.

Alligevel har vort lærde Skolevæsen i det siden sidste Reform forløbne Tidsrum uimodsigeligt været bedre, end man efter Omstændighederne kunde have ventet; og det staaer vel ikke til at nægte, at mange Mænd med Dygtighed og Iver have arbeidet i dets Tjeneste, uagtet de tarvelige Vilkaar, det kunde tilbyde, ikke have været tillokkende.

Men Aarsagen hertil maa søges, i den gamle Sætning, at Lysten driver Bærket; og det er en herlig Egenskab ved adskillige Sysler i Livet, at ved dem, mere end ved andre, Udførelsen selv af Arbeidet kan skjænke Glæde og Trøst. Der var en Tid, da man neppe kunde sige dette om Skolemandens Kald, da paa den ene Side Lærerens, i det Mindste den underordnedes, nedtrykte og uselvstændige Stilling; paa den anden Side en ofte raa og usædelig Ungdom

vel maatte quæle Lysten, selv hos den Duelligere, og da desuden mange Lærere, tildeels som en Følge af Tidens uheldige Wilkaar, stode paa et saa lavt Trin af pædagogisk Dannelse, at der ingen Tale kunde være om Kjærlighed og Begeistring for Arbeidet. Men disse Tider ere, Gud være lovet! længe siden forsvundne; og med usfrømtet Taknemmelighed, maa hver den, der af Erfaring har lært at kjende, faavel den ældre, som nyere Periode i vort Skolevæsens Historie, paaffjønne de gavnlige Foranstaltninger, som mod Slutningen af forrige Aarhundrede bleve forberedte, og i Begyndelsen af det nærværende indførte, og hvis heldbringende Frugter de uheldige Omstændigheder ikke formaade ganske at tilintetgjøre. Herved blev det muligt, hos et ikke ringe Antal af Lærere, uagtet de haarde Kaar, under hvilke de have lidt og for en stor Deel endnu lide, at vække og vedligeholde en Kjærlighed og Interesse for deres Gjerning, der blev Marsag til, at vort lærde Skolevæsen i den sidst forløbne Menneſſealder ikke blot har været bedre, end man kunde vente, men ogsaa virket med større Held, end Mange nu synes villige til at indrømme.

Men det lærde Skolevæsens jevne Fremmskriden mod høiere Fuldkommenhed har dog været standset og hemmet ved alt for mange udvortes og deraf udspringende indvortes Hindringer til, at det ikke nu skulde være paa Tiden, ved kraftige og besindige Reformere at raade Bod paa dets Mangler, og saavidt muligt at bringe det dertil, at det kan svare til Tidens retmæssige Fordringer. Dersom Noget vilde mene, at dette paa en ret tilfredsstillende Maade kunde lade sig gjøre, uden at udvide Skolens nærværende Grændser, skal jeg ikke modsige ham. At Classernes Antal, hvor det ikke allerede er skeet, forøges, at nogle af de nuværende deles; at Lærerne kun efter aflagt Prøve ansættes; at deres Kaar saaledes forbedres, at de uden Næringsjorg kunne

varetage deres Embedspligter; at de nødvendige videnskabs-
 kege Apparater bringes tilveie; (For Skolebibliothekerne er i
 de sidste Aar ikke gjort Lidet.) alt dette er Forbedringer,
 som meget vel, naar Midlerne dertil ere tilstede, kunne ind-
 føres inden det nu bestaaende lærde Skolevæsens Grændser;
 og nogle af dem ere virkelig ved den nærværende Overbes-
 tyrelse deelviis indførte. Der kan heller ikke være Tvivl
 om, at mange af disse Fordele alt tidligere vilde været op-
 naaede, hvis Skolevæsenet ikke havde savnet de dertil nød-
 vendige Pengersourcer. At det savnede disse, havde vel
 for en Deel sin Grund i de uheldige Conjuncturer, og i
 de betydelige Summer, som Opførelsen af nye Skolebyg-
 ninger paa flere Steder medtog; men vistnok ogsaa deri,
 at Staten havde et uforholdsmæssigt Antal af fuldstændige
 lærde Skoler at underholde. Ved den sidste Skolereform
 bleve nemlig alle de da bestaaende Skoler ved Magt; og de
 enkelte af dem, som forvandledes til Middelskoler, bleve siden
 optagne i de fuldstændiges Tal. Ved Skoleforordningen af
 1809 § 110 og 111 blev det bestemt, at enhver Skole vel
 skulde beholde sine Eiendomme, Capitaler og øvrige Indtægts-
 skilder udeelte, og dens Indtægter først og fornemmelig an-
 vendes til dens egne Fornødenheder; men hvad som aartigen
 blev tilovers, skulde inddrages under den almindelige Sko-
 leform, hvoraf Tilskud for de mindre formuende Skoler
 skulde udredes. Saaledes blev der vel sørget for alle Sko-
 lernes Bedligholdelse; men Erfaring har viist, at ingen af
 dem i det forløbne Tidrum har kunnet have det Nødvæn-
 dige, naar man herved forstaaer Saameget, at de tilbørligen
 kunde opfylde deres Bestemmelse. Det synes, at hvis de
 bedre funderede Skoler ved Reformen havde beholdt de dem
 tillagte Indtægtskilder til eget Brug, eller dog kun mod
 Afgivelsen af Saameget, som med Rette kunde ansees for
 overflødig, og de mindre formuende, hvis der ikke havde

været Anledning eller Raad til at forskaffe dem større Indtægter, end de selv havde, omdannede til Middelskoler *), vilde Staten have havt et tilstrækkeligt Antal af fuldstændige lærde Skoler, der, ved klog Benyttelse af deres Hjælpekilder, vilde været i Stand til, ved efterhaanden indførte Forbedringer, at tilfredsstille Tidens stigende Fordringer. Herved vilde formeentlig ingen Byes eller Egns Ret kunne siges at være krænkret, da det dog ikke kunde være Statens Pligt, at underholde fuldstændige lærde Skoler i alle de Byer, hvor det kunde være ønskeligt at have dem; og det saameget mindre, naar de, der ved egne Midler kunde be-

*) Navnet „Middelskole“ har maaskee ikke nogen god Klang formedelst det tidligere med saadanne Skoler gjorte Forsøg, der snart igjen blev opgivet. Imidlertid laae det Uheldige neppe saameget i Skolernes eget Væsen, som i udvortes Omstændigheder, og det kan vel ikke omtvivles, at saadanne, naar Lærerne ere ligesaa duelige, og aflægges ligesaa godt der, som ved de fuldstændige lærde Skoler, kunne være til betydeligt Gavn for den By, hvor der savnes de nødvendige Midler, til at opnaae noget Større. Seer Man imidlertid hen til det lærde Institut i Frederiks, som efter den derværende lærde Skoles Nedlæggelse blev oprettet, og som kjendt under meget tarvelige Vilkaar, med et Tilskud af 800 Rbd. aarlig af Skolefonden, til den nærværende Tid har bestaaet, synes det ikke umuligt, at Skoler med 4 til 5 Gange saamange aarlige Indtægter, ret vel kunde bestaae, og bringe deres Disciple til den Modenhedsgrad, som hidtil udkrævedes for Overgangen til Universitetet. Naturligviis maatte saadanne Skoler have færre Glasfer og færre Lærere, hvilket med et mindre Discipulantal vel kunde gaae an, ja vel endog i og for sig selv maatte være tilraadeligt; thi at dele f. Ex. 30 Disciple i 6 à 7 Glasfer, vilde dog vistnok hverken være gavnligt eller nødvendigt. Den folkerigere Commune kunde muligt ogsaa være villig til at yde et Tilskud, ligesom ogsaa Skolepengene, for formuende Forældre uden Ubillighed kunde forhaies.

staae, maatte ansees for tilstrækkelige *). At den høieste Magt i Staten har Ret til, at disponere over Anvendelsen af de til offentlige Indretninger tidligere henlagte Eiendomme og Indtægtskilder, skal jeg naturligviis ikke modsig; men jeg maa dog ansee det for ønskeligt, at den kun sielbent, og ikke uden paatrængende Nødvendighed afbenytter denne Ret. Billigheden synes dog altid at tale for, at enhver By eller Egn beholder hvad der eengang er den tillagt, og det udentviol i den bestemte Mening, at det ikke skulde blive dem berøvet. Sikkerheden for at dette ikke vil skee, kan desuden have gavnlige Følger. Det vilde vel saaledes ikke have været usandsynligt, at nogle af de mindre Skoler ved privates Gavnildhed efterhaanden kunde have erholdt Midler til at meddele den hidtil fuldstændige Underviisning.

Men den bebudede Reform af de lærde Skoler gaaer ikke blot ud paa, at forbedre det Bestaaende inden dets egne tidligere affrukne Grændser, men ogsaa i at udvide disse, og ved en længere fortsat Underviisning at gjøre den første Halvdeel af anden Examen overflødig, hvormed tillige den Bestemmelse er forbunden, at Examen artium eller Afgangsexamen skal henlægges fra Universitetet til Skolerne. Om Fordelene af disse Forandringer vil der være, og er der tildeels yttret forskjellige Meninger, i det Nogle ville savne Examen artium ved Universitetet, som en gavnlig Control med Skolernes Virksomhed, og mene, at den Garantie, som Examen afholdt ved Skolerne vil give, ikke vil kunne sam-

*) Naar det siges, at det lærde Skolevæsen bestaaer ved sine egne Midler og kun modtager et ringe Tilskud af Statskassen, da maa herimod bemærkes, at det maa ansees for ligegyldigt, enten en offentlig Indretning har sine Indtægter umiddelbart af Statskassen, eller den underholdes ved Revenuerne af Statseidomme, der tidligere dertil ere henlagte.

menlignes med hine. Andre ville foretrække den hidtil sædvanlige høiere, og i en friere Form ved Universitetet fortsatte Underviisning for Skolernes i deres øverste Klasse, Selecta eller Gymnasiaklasse, hvad man nu vil kalde den *).

Til nøie at afveie Grundene for og imod, seer jeg mig ikke i Stand; og det vil vel heller ikke være en let Sag især saalænge vi, i det Mindste hos os selv, savne Erfaringens Ledetraad. Imidlertid er jeg dog tilbøielig til at troe, at Fordelene ved den paatænkte Forandring vilde blive de overveiende. At Skolerne ved en tilføjet høiere Klasse kunne erstatte det første academiske Halvaar, er vel ikke umuligt. Midlertid kunde det dog være tvivlsomt, om de alle kunne blive forsynede med saadanne Lærere, at Universitetslærernes Underviisning ikke noget skal savnes. Den friere Form under hvilken denne Underviisning meddeles, det høiere videnskabelige Standpunct, hvorpaa Læreren i Regelen kan antages at staae, Opholdet i selve Hovedskaden,

*) Der kan vel Intet være imod, at de udvidede lærde Skoler for Fremtiden kaldes Gymnasier, og at man saaledes nu taler om at give dem en Gymnasialindretning; men i den paatænkte Reform synes dog ikke at ligge nogen særlig Anledning til at adoptere dette Navn. De tydske Gymnasier falde dog som Rector Bugge i sit Skrift S. 47 udtrykkelig har bemærket, egentlig sammen med det, vi hidtil have kaldt lærde Skoler, i det begge have samme Bestemmelse, ved Underviisningen omtrent fra det 10de til det 18de Aar at bringe de unge Meunesker til en saadan Modenhed, at de siden med Frugt kunne fortsætte deres Studeringer ved Universitetet. Den filosofiske Deel af vor anden Examen ligger ogsaa i Gjæringen aldeles udenfor de tydske Gymnasiers Plan. Den bebudede Forbedring og Udvidelse synes saaledes, ligesaa lidet som den Foranstaltning, at Afgangsprøven holdes i Skolen, at forandre Skolernes egentlige Bæsen.

Omgielsen af de øvrige Studerende maa kunne bidrage meget til, at vække den unge Studerendes Aand, at give den et friere Opsving og en mere alsidig Uddannelse, end den, det inden snevre Grændser indsluttede Skoleliv, for- maaer. Men paa den anden Side har vel ogsaa Erfaring viist, at det første academiske Aar, for Pluraliteten af de unge Studerende, lange fra ikke har havt disse gavnlige Virkninger; at de Sag, hvori de i det nævnte Tidsrum undervises, dog ret egentlig høre til Skolen, og at denne dog vistnok vil og bør være i Stand til, i Philologie, Historie og Mathematik at bringe de Unge saavidt, at deres almindelige Dannelse i denne Retning kan ansees som fuldendt. Endelig vil ogsaa Skolen formedelsk det mindre Discipulantal, det nærmere Forhold, hvori de staae til Læreren, den nøiagtigere Control, som her er mulig og nødvendig, og den speciellere Omhu, som kan vises hver Enkelt, i mange Tilfælde kunne virke med større intensiv Kraft, end den academiiske Underviisning, der dog siden ifølge sin Natur vil supplere, hvad Skolen ikke har formaaet at give.

Hvad vor nærværende examen artium angaaer, da er der ofte over den ført Klage, og, som jeg troer i visse Perioder ikke uden Grund. Som den nu er og afholdes, troer jeg neppe der med Rette kan klages over andre dens Ufuldkommenheder, end de der ligge og maa ligge i Indretningen selv. Som den er, er den allerede besværlig nok for Universitetslærerne, og der er neppe at tænke paa Fornyetelsen af den Bestemmelse, at flere Censorer, end Examinator skulle være tilstede. At dette dog ved enhver Examen fra alle Sider maatte være særdeles ønskeligt, kan ikke omtvovles. Henlægges nu denne Examen til Skolerne, vil det for Dimittenderne blive en betydelig Fordeel, at de kunne blive examinerede af deres egne Lærere, og naar dette skeer under den nødvendige Control, er det vel ikke at befrygte, at Ex-

amen skal blive lemfældigere end nu, men snarere at haabe, at Udfaldet nøiagtigere vil svare til Examinandens Duelighed. Men endnu større vil den Fordeel være, at de, der ikke udholde Prøven, uden Videre kunne forblive i deres Stilling til næste Aar, medens den, der nu, som umoden, afvises ved examen arlium, er udreven af sine Forhold, har paadraget sig et Slags Skamplet, og kun med Vanskelighed og stor Bekostning kan fortsætte sin Forberedelse til Universitetet. Herved vilde fremdeles, hvad man vel ogsaa tør nævne som en Fordeel, Skolernes Bestyrere blive befriede, for det virkelig byrdefulde Ansvar for Udfaldet af Dimittendernes Prøve, der nu hviler paa dem; med mindre det skulde fordres, at de ligeledes skulde indstaae for Enhver, der admitteredes til Prøven i Skolen, hvilket vel neppe er antageligt. Her ville vel Nogle mene, at netop dette Ansvar er en meget god Ting, der tjener til at holde Skolerne i Vande, og sikke Universitetet for umodne Alumnier. Men deels er dette Ansvar, hvorved Læreren skal indstaae for Udfaldet af en Prøve, der af fremmede Examinatorer foretages med hans Disciple, og hvorved disses Undseelse og Frygtsomhed ikke sjelden kan have en skadelig Indflydelse, dog virkelig af en saa særegen Natur, at neppe nogen anden Embedsmand i Staten har et Ansvar, som dermed kan sammenlignes; deels viser Erfaring, at hvert Aar ogsaa en Deel af Skolernes Dimittender erholde svage Characterer, og i al Fald aabner den private Dimission, hvorved Ansvaaret langt fra ikke kan være af den Betydning, Veien for dem, der ikke kunne blive dimitterede fra Skolen. Hvor vanskelig imidlertid Afgjørelsen af Dimissionen er, erkjender vistnok Enhver, som dermed har havt at gjøre. Disciplene skulde holdes tilbage, indtil de have opnaaet den behørlige Modenhed; men denne maa, efter deres Anlæg, være forskjellig, ligesom ogsaa Nødvendigheden

heraf er indrømmet ved de tre Grader af Hovedcharacterer, med hvilke Universitetet optager de Studerende. At unge Mennesker med nogenledes gode Evner optages i Skolerne, og, naar de gjøre antagelig Fremgang, der vedblive at nyde Underviisning, kan ingen Skolebestyrer med Rette modsætte sig, (at de aldeles udelige skulle bortfjernes, er i sin Orden). Skolen kan vel i det Høieste ikke gjøre Andet, end nægte de mindre Begavede Deel i Beneficierne; men der er neppe Anledning til, at udelukke de Forældre, som, mod Erløggelsen af de befalede Skolepenge, ønske at gjøre deres Søner deeltagtige i den Dannelse, de lærde Skoler tilbyde, om det end ikke kan ventes, at disse Disciple i Tiden ville udmærke sig, enten som Videnskabsmænd eller videnskabeligt dannede Embedsmænd. Der vilde vel derom ikke kunne være forskjellige Meninger, hvis ikke den Synsmaade hos os i en meget lang Tid havde gjort sig gjældende, at Optagelsen i en lærd Skole altid er det første Skridt til i sin Tid at indtræde paa Embedsbanen. Imidlertid har man dog i vore Dage ikke faa Exempler paa, at den humanistiske Dannelse kan gjøre fortrinlig duelig til flere andre Livsstillinger; og det staaer til at haabe, at Overbeviisningen herom ved den tilsigtede Forbedring af de lærde Skoler vil blive mere almindelig. Men for at vende tilbage til Sagen: dette omtalte strengere Ansvar vil sikkerlig uden Skade kunne undværes; og hvis man ikke kunde sætte fuld Tillid til Bedkommendes Samvittighedsfuldhed og Pligtfølelse, vil Emulationen vistnok gjøre det Fornødne. Man siger jo, at den andensteds har gjort Mere end dette, i det den er gaaet over til en Veddestrid mellem Skolerne og en Tagen og Driven, der ikke har havt fordeelagtig Indflydelse paa Ungdommens Underviisning, hvorfor man ogsaa ved Regjeringsforanstaltninger har søgt, at holde den inden sine rette Grændser.

Viiseliggen maa det da indrømmes, at der af en Reform, som den bebudede kan ventes Fordele, deels saadanne, som med den hidtil bestaaende Skoleindretning, ved partielle, dog i det Hele vel indgribende Forbedringer kunde været opnaaede; deels saadanne, som Skolernes Udvidelse ventes at kunne medføre. Ekjændt nu, den herfor lagte Plan ikke er bekjendt, skal jeg dog tillade mig kortelig at berøre nogle Puncter, som efter det vi kjende, kunne forudsæes, at ville blive Gjenstand for Drøftelse.

Jeg kan saaledes ikke ansee det for tilraadeligt, at der ved den høiere Klasse, som bliver at tilføje, dannes et Slags Mellemvæsen mellem Discipel og Student, men maa ansee det for gavnligt, at de unge Mennesker vedblive at være Disciple, indtil de afgaae til Academiet. At den modnere Yngling behandles paa anden Maade, end den Yngre i de egentlige Drengaar, følger jo af sig selv; og dette finder vel ogsaa i enhver ordentlig bestyret Skole Sted i Henseende til den nuværende øverste Klasse. Jeg formener, at de unge Mennesker ville selv bedst være tjente med en, inden det Sædvanlige, indskrænket Frihed; og den Omstændighed, at de blive eet Aar ældre end hidtil, hvilket dog i Gjærningen neppe kan antages at blive Tilfældet*), vil ikke indeholde en tilstrækkelig Grund til, heri at gjøre en Forandring. At de unge Mennesker selv i Skoletiden kunne ønske sig mere ubundne Vilkaar, kan vel være; men flige Dussers Opfyldelse er ikke altid af det Gode; og jeg har heller ikke hørt, at ældre Studerende nuomstunder have

*) Jeg antager, at naar en Skole faaer, nedenfra regnet, 5. eetaarige, 1 toaarig og endelig 1 eetaarig øverste Klasse, vil den være i Stand til, at bringe sine Disciple til Maalet, og under denne Forudsætning vil det hele Cursus ligesom nu kunne fuldendes i 8te Aar.

beflaget sig over, at de i deres Skoletid ikke have nydt større Frihed. Tiden synes heller ikke at trænge til noget Saadant. Livet, selv i vore Provindsbyer, fører nu Meget med sig, som Fortiden ikke kjendte, og der synes ikke at være Anledning til at ferøge Fristelsernes Mangfoldighed. Vore Disciple maa gjerne føle Overgangen fra Skolen til Universitetet som Overgangen til et nyt Liv; men de behøve ikke at være, og ere i Reglen heller ikke som Fugle, der ere undslupne af Buret, og ikke forstaae at bruge den vundne Frihed. At imidlertid Læsetimerne paa Skolen for en saadan høiere Klasse maa blive færre, og Tiden til Selvarbejde hjemme længere, er en Selvfølge.

Endnu et Spørgsmaal, hvis Besvarelse ikke nødvendig kan antages at høre med, naar Talen er om de lærde Skolers Forbedring og Udvidelse, skal jeg tillade mig korteligen at berøre, det nemlig, om det er rigtigt, at man i Skolerne saa tidligt som hidtil begynder med det latinske og græske Sprog, nemlig efter den Alder, i hvilken Disciplene i Almindelighed optages, med det 10de Aar paa Latinen og med det 12te Aar paa det Græske Sprog, eller om Underviisningen heri skal udsættes længere. Det Sidste er, saavidt jeg veed, først foreslaaet af Professor Madvig i den høist lærerige Afhandling, der gaaer gennem flere Hefter af Maanedsskriftet for Literatur 1832 og 33. Det har saaledes en vægtig Autoritet for sig; men da det hidtil i vore Skoler enten aldeles ikke, eller dog kun i meget kort Tid er bleven prøvet; (i Lydskland er denne Indretning, saavidt mig er bekjendt, ikke forsøgt) kan fra Erfaringen kun Lidet hentes til dets Understøttelse. Jeg kan dog ikke fordølge, at jeg kun med Tvivl og Frygt vilde raade til Forslagets Optagelse. Hvad det latinske Sprog angaar, kan jeg ikke indsee Andet, at Drengen i en Alder fra 10—12 Aar meget vel deri med Nytte kan modtage en passende

Underviisning, hvad ogsaa mange Aars Erfaring har lært at være muligt. Men vistnok maa denne Underviisning indskrænkes til et mindre Timeantal, end tidligere dertil har været anvendt. (Hos os er saaledes nu i nederste Klasse, eller I Cl. B 6 Timer henlagte til Latinen og 6 til Underviisningen i Modersmaalet). Gaaer Drengen da, underviist efter en rigtig, og efter hans Kræfter afpasset, Methode, over til det næste Stadium II Cl. B, vil han der kunne gjøre langt hurtigere og stærkere Fremskridt, end om han nu først skulde begynde med Sprogets simpleste Elementer. Men vil man endog antage, at det med Latinen dog kunde gaae an, i det Underviisningen, ved den fremfærdne Alder, i en forholdsvis kortere Tid lod sig meddele, kan jeg dog ikke skjønne rettere, end at den græske Underviisning, der hidtil begyndte med det tredje Skoleaar eller 2den Cl. ikke taaler en lignende Udsættelse, naar Disciplene skulde erholde en saadan Fasthed i Elementerne, at de med Frugt kunne benytte Underviisningen i de høiere Classer; og dog kan det vel anses for afsjort, at af den Dygtighed i de døde Sprog, vore Dimittender i Almindelighed nu have, er der Intet at tage fra, men meget mere Endeel at lægge til. Vil man sige, at hvad der tabes i Tid, kan erstattes ved en bedre Underviisningsmethode, saa er dette vistnok Sandhed; men jeg maa dog erindre, at flere Skoler alt i en Deel Aar have haft Lærere, for hvis Duelighed man har al mulig Garanti, og at den Fordeel, en ny tilføjet Klasse paa Sprogstudierne kan ventes at ville have, ikke igjen bør forspildes, ved en sildigere begyndt Forberedelse i de lavere Classer. Jeg skal her ikke videre indlade mig paa denne Sag, der, som den, der griber temmelig dybt ind i den hidtil bestaaende Underviisningsplan, forhaabentlig vil blive Gjenstand for yderligere Drøftelse.

Reformen skal nu, for det Første, iværksættes i de

nævnte tre lærde Skoler, dog kun til en Prøve, hvilket for saavidt maa anses for godt, som den Plan, derfor bliver at lægge, efter Indførelsen vil kunne blive adskillige Modificationer underkastet. Alligevel vil dens heldbringende Virksomhed dog især beroe paa, om dens Gjennemførelse overalt, snart bliver mulig. Bliver den i lang Tid kun partiel, vil Universitetet fremdeles være bebyrdet med examen artium, og det dobbelte Slags Studenter kan vel ikke andet end foranledige særegne Vanskeligheder. De øvrige lærde Skoler ville ikke blot savne Reformens Fordele; men selv de i hvilke den indføres, ville maaskee neppe rigtig kunne trives. Det er muligt, at de reformerede Skoler ville drage den største Deel af Ungdommen til sig; men det er ogsaa muligt, at nogle ikke kunne faae en til den udvidede Indretning passende Frequent. Om i Dyrigt Frequenten, naar de øvrige lærde Skoler paa samme Maade reformeres, i enhver enkelt vil svare til den Bekostning, der paa dem bliver at anvende, er et Spørgsmaal, der maaskee endnu kunde vække nogen Betænkelighed. Saameget synes vist, at efter Byernes og deres Omegnes Folketal i vore Provindser, vil der mellem vore og de Preussiske Skoler i Henseende til Frequenten ingen Sammenligning kunne finde Sted. Kan den imidlertid kun blive passende, maa det mindre Discipelantal i flere Maader anses for et stort Gode.

For saavidt nu ved den forestaaende Reform fremmede Landes, navnlig Preussens og Nordtysklands Skolevæsen vil blive taget til Monster, er det et naturligt Ønske, om hvis Opfyldelse vi ikke kunne tvivle, at denne Efterligning maa blive indskrænket inden de Grændser, som angives ved den forskjellige Nationalitet, de hos os anderledes ordnede Forhold og det Gode, vi dog umiskjendeligt selv besidde. Det Preussiske Skolevæsen er berømt, og visseligen kunne

vi deraf lære Noget; men det har ogsaa sine i Landet selv erkjendte Mangler, og det er desuden umuligt, at Alt, hvad der i Forholdene kan være begrundet, ogsaa med Rette hos os kunde bringes til Anvendelse. Af de Oplysninger om det nordtydske Skolevæsen, som indeholdes i Rectorerne Bugges og Jingerslevs Skrifter, synes det at fremgaae, at vi ved Reformen af vort lærde Skolevæsen bør stræbe efter, at opnaae ikke blot noget Mere end det vi hidtil selv have haft, men ogsaa tildeels noget Andet, end det der ved Betragtningen af hine Landes Skolevæsen møder os. Jeg kan saaledes ikke Andet, end antage, at vore Disciple ved Afgangen til Universitetet besidde en større og sikkrere positiv Kundskab end hine, og troer, som Seviis for denne Paastand, at kunne henvise til Mag. Jingerslevs Beretning om Abiturienteramen i de 4 berlinske Gymnasier S. 88—106. Derimod maa det indrømmes, at de preussiske Abiturienters skriftlige Arbejde, efter de meddeelte Prøver, staae langt over det, der af vore i Almindelighed præsteres; ihvorvel Afstanden neppe bliver fuldt saa stor, naar det betænkes, at Opgaverne ikke sjelden ere af den Beskaffenhed, at de af unge Mennesker paa 18—19 Aar umuligt saaledes kunde besvares, med mindre de tidligere ved Underviisningen havde været Gjenstand for Lærrens specielle Foredrag, hvilket ogsaa af Magister Jingerslev er bemærket. Hvorvidt nu vore lærde Skoler i dette Punct kunne bringe det, maa Erfaring lære; men jeg kan ikke fordølge den Overbeviisning, at man i denne Retning let kan spænde sine Fordringer for høit, og derved fremkalde Noget, som aldeles ikke er ønskeligt. Naar et ungt Menneske i en saadan Prøveopgave med en vis Torhed og Fatigtidom udtrykker sine Tanker, da udspringer dette ikke altid fra Mangel paa Evne til at kunne gjøre det anderledes, men har ikke sjelden sin Grund i en vis Tilbageholdenhed,

og en, i Dyrigt ikke dabelværdig, Undseelse, deels for at lægge det for Dagen, der virkelig bevæger sig i hans Indre, og om hvis Berettigelse han dog ikke kan være fuldkommen vis, deels for at fremsætte som sit Eget, hvad der dog egentlig kun er modtaget, og paa en Maade at tillyve sig Tanker og Følelser, der endnu ikke have kunnet fremkomme paa hans egen Grund. Men fra dette Baand vil han om ikke lang Tid kunne frigjøre sig, undertiden maaskee tidsnok. Erfaring synes ogsaa at lære, at et temmelig stort Antal af vore Studerende (om de middelmaadigt Begavede kan naturligvis Talen ikke være) meget snart under den større Frihed og de mangehaande Impulser, det academiske Liv frembyder med Klarhed og Orden formaaer at udtrykke sig over ethvert selvvalgt Emne, der interesserer dem, og ligger inden for deres Tænkings Omraade. Det forekommer mig, at vi have saamange Exempler paa denne Dygtighed hos den studerende Ungdom, at man umuligt kan miskjende de Fremfærdt i denne Retning, der i de sidste Decennier ere gjorte. Men skøndt denne Færdighed vel tildeels kan tilskrives den fortsatte Studering og det academiske Samliv i Hovedstaden, maa den dog have sin Rod i den foregaaende Dannelse, og kan paa en Maade betragtes som en Eyne, der ubevidst og skjult var tilstede, men som under de forandrede Forhold meget snart kom til Gjennembrud. At dette nu i Skolen selv ved dens Udvidelse for en stor Deel vil kunne opnaaes er at vente; men det er dog sandsynligt, at hvad vore Provindsbyer angaaer, formedelst det indskrænkede Skoleliv, og de faa Impulser, som udenfor den egentlige Underviisning der kunne have, den høiere Aandsmodenhed der ønskes, dog egentlig først ved Universitetet vil kunne fremkaldes, og at alt for store Forhaabninger saaledes i betydelig Grad ville blive skaffede. Dette synes ogsaa at være i sin Orden. Ved kunstig Pleie kan Plantens Væxt

fremfyndes; men dens Kræfter spildes da ofte i vilde Skud og skadelige Udværter. Det Samme gjælder ogsaa ei blot om Menneskets legemlige, men ogsaa om dets aandelige Væsen. Men hver Ting har sin Tid; og det er ilde naar den tidlige Vaar pranger med Blomster, endog af de meest blændende Farver, medens Sommeren og Høsten kun bærer halvmodne eller fortørrede Frugter.

Følgende Disciple af øverste Klasse ere iaar indmeldte
til exåmen artium.

1. Søren Broberg Munch.
2. Ole Jørgen Sadolin.
3. Thomas Frich.
4. Harald Rosenstand.
5. Carl Krækenstein Stub Jørgensen.
6. Janus Severinus Møllerup.
7. Hans Dons Langballe.
8. Johan Joachim Frich.
9. Lars Christian Bjerring Holm.
10. Andreas Sophus Vibe Kjerulff.
11. Immanuel Née.
12. Frederik Christian Worsaae.
13. Jacob Hypphoff.
14. Julius Jonas Collin Sjelstrup.
15. Lorenz Carl Møhlen.

Ved den forestaaende Hovedexamen i Karhuus Cathedralskole foretages de skriftlige og mundtlige Prøver i følgende Orden:

Formiddag (9—1.)

Eftermiddag (3—7.)

Torsdagen den 12te September.

IV Cl. Latin.	III Cl. Religion og Bibelhist.
II Cl. A og B samt I Cl. A Latiniske Exempler.	II Cl. A og B samt I Cl. A og B Dansk Stil og Dictamen.

Fredegen den 13de.

IV Cl. Religion og N. Test.	IV Cl. Latinisk Stil.
II Cl. B samt I Cl. A og B Arithmetik (Skriftlig.)	III Cl. Geometrie.

Loverdagen den 14de.

IV Cl. Historie og Geographi.	IV Cl. Oversættelse af Latin.
III Cl. Latinisk Stil.	II Cl. A og B Dansk.

Mandagen den 16de.

IV Cl. Græsk.	III Cl. og II Cl. A Geographie. } 3-5½
III Cl. Dansk Stil.	

Tirsdagen den 17de.

III Cl. og II Cl. A Historie.	IV Cl. Hebraisk.	} 3-5.
IV Cl. Dansk Stil.	II Cl. B Historie og Geographie N. B.	
	5-6 Alm. Prøve i Gymnast.	

Torsdagen den 19de.

IV Cl. Arithmetik.	IV Cl. Tydsk.
II Cl. A og B Latin N. B.	III Cl. Græsk N. B.

Fredegen den 20de.

IV Cl. Geometrie.	IV Cl. Fransk.
I Cl. A og B Latin N. B.	II Cl. A og B Græsk N. B.

Loverdagen den 21de.

III Cl. Arithmetik.	II Cl. A og B Fransk.
I Cl. A og B Dansk N. B.	I Cl. A og B Naturhist. N. B.

Mandagen den 23de.

III Cl. Latin.

II Cl. A og B Religion N. B.

III Cl. Fransk.

I Cl. A og B Historie og Geographie N. B.

Tirsdagen den 24de.

III Cl. Lydsf.

I Cl. A og B Religion N. B.

Onsdagen den 25de

Kl. 9 Formiddag begynder Prøven over de Unger, som ere anmeldte til Optagelse i Skolen.

NB. Bogstaverne N. B. betegne ved de Dage, paa hvilke to Classer til samme Tid mundtlig prøves, „Nederste Børelse.“

Disciplenes Forældre og Børgere, saavel som Enhver, der interesserer sig for Skolen og dens Virksomhed, indbydes herved til, saa ofte deres Forretninger tillade det, at bære de mundtlige Prøver med deres Nærværelse.

Karhuus, den 1ste September 1844.

H. H. Blache.
